

АКТУАЛЬНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

ACTUAL FOREIGN LANGUAGE TEACHING METHODS IN THE GLOBALIZATION ERA

У статті розглянуто актуальні методики викладання іноземної мови у закладах вищої освіти в епоху глобалізації, як один із важливих структурних елементів системи освіти. У даній статті аналізується тлумачення таких категорій, як «актуальна методика», «процес глобалізації», а також розглядаються основні характеристики методики навчання іноземних мов у сучасних університетах. Ми розглядаємо процес вивчення іноземної мови у п'яти його аспектах: читання, говоріння, письмо, аудіювання та перегляд відеоматеріалів. Досліджуються наступні методи викладання іноземних мов: граматико-перекладний метод, аудіолінгвальний метод, аудіовізуальний метод, лінгвосоціокультурний метод, репродуктивний метод, метод наукових досліджень, проблемно-дослідницький метод, проектний метод, комунікативний метод, прямі методи і мовчазний. Встановлено, що оволодіння різноманітними поведінковими стратегіями сприяє формуванню таких якостей особистості, як чутливість та сприйнятливості до психічного стану оточуючих. Встановлено наступні етапи роботи для оволодіння різними поведінковими стратегіями: визначення рівня знань студентів; набуття мовних знань і навичок, які розглядаються під час виконання вправ; розширення та поглиблення сфери професійних умінь; оволодіння стратегіями міжкультурної комунікації, яке повинно базуватися на фрагментах професійного спілкування, дослідження та обговорення проблемних ситуацій. Описано вплив методів навчання іноземної мови на формування комунікативної компетенції студентів. Ситуативне спілкування на заняттях іноземної мови з використанням різних прийомів дає змогу активізувати комунікацію, використання автентичних аудіо та відео матеріалів поглиблює лінгвокультурологічні знання студентів. Доведено, що використання автентичних матеріалів сприяє формуванню не лише комунікативної, а й міжкультурної компетенції студентів. Отримані дані свідчать, що використання сучасних методів навчання іноземних мов у ЗВО сприяє формуванню у студентів необхідних компетенцій, які були продиктовані процесами глобалізації.

Ключові слова: глобалізація, іноземна мова, метод навчання, підхід навчання, техніка навчання.

The article considers current methods of teaching a foreign language in higher educational institutions in the era of globalization, as one of the important structural elements of the education system. This article analyses the interpretation of such categories as «current methodology», «the process of globalization», as well as considers the main characteristics of the methodology of teaching foreign languages in modern universities. We look at the process of learning a foreign language in five aspects: reading, speaking, writing, listening, and watching videos. The following methods of teaching foreign languages are studied: grammatical-translation method, audiolingual method, audio-visual method, linguosociocultural method, reproductive method, scientific research method, problem-research method, project method, communicative method, direct methods and silent method). It is established that mastering various behavioural strategies contributes to the formation of such personal qualities as sensitivity and receptivity to the mental state of others. The following stages of work for mastering various behavioural strategies are established: determining the level of knowledge of students; acquiring language knowledge and skills that are considered during exercises; expanding and deepening the scope of professional skills; mastering cross-cultural communication strategies, which should be based on fragments of Professional Communication, Research and discussion of problem situations. The influence of Foreign Language Teaching Methods on the formation of students' communicative competence is described. Situational communication in foreign language classes using various techniques allows you to activate communication, the use of authentic audio and video materials deepens students' linguistic and cultural knowledge. It is proved that the use of authentic materials contributes to the formation of not only communicative, but also cross-cultural competence of students. The data obtained show that the use of modern methods of teaching foreign languages in higher educational institutions contributes to the formation of students' necessary competencies, which were dictated by the processes of globalization.

Key words: globalization, foreign language, teaching method, teaching approach, teaching technique.

УДК 81'243:378.147
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/51.1.9>

Баланаєва О.В.,
канд. філол. наук, доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Донецького державного університету
внутрішніх справ, м. Кропивницький

Терлецька Л.М.,
канд. пед. наук,
ст. викладач кафедри іноземних мов
і методик їх навчання
Київського університету
імені Бориса Грінченка

Рудоман О.А.,
канд. філол. наук,
доцент кафедри іноземних мов
Хмельницького національного
університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Глобалізація, як процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації, не пройшов осторонь і сфери освіти. Необхідність вивчення іноземних мов, особливо англійської, стала відповіддю на нові умови в яких опинилось суспільство. У зв'язку з розширенням відносин між різними країнами, виникла актуальна потреба не тільки в опануванні іноземної мови, а й у лінгвокультурологічному аспекті її освоєння.

Активно збільшується масштаб викладання іноземної мови у закладах вищої освіти. Відкриття філологічних факультетів у закладах вищої освіти політехнічного, економічного та юридичного профілю, свідчить про високу потребу спеціалістів з високим рівнем володіння іноземною мовою, у зв'язку з цим відкриваються нові напрямки підготовки спеціалістів, формуються нові дисципліни, розробляються нові навчальні плани, реорганізуються кафедри та відкрива-

ються нові відділи. Володіння лише іноземною мовою, без її професійного спрямування, сьогодні більше не актуальне. Завдяки процесам глобалізації кордони між державами та етносами стають умовними, а подекуди зникають взагалі. З огляду на те, що на світовій лінгвокультурологічній арені однією із найбільш вживаних мов є англійська, а лінгвокомунікативні процеси у професійній сфері не стоять на місці, фахівцям крім своєї спеціальності необхідно володіти іноземною мовою, щоб взаємодіяти на світовому ринку і претендувати на високу заробітну платню.

На практиці знання іноземної мови не обмежується лише володінням мовної компетенції, а проявляється насамперед в умінні бути ініціатором міжнародних комунікативних контактів, вступаючи в ділове спілкування, не порушувати культурних традицій опонента, ділове листування вимагає академічного стилю письма. Знання англійської мови робить випускників закладів вищої освіти конкурентоспроможними на ринку праці. У зв'язку з цим є необхідним огляд існуючих методик викладання іноземної мови та виокремлення актуальних, які можуть задовольнити нові вимоги суспільства в процесах глобалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Значна кількість науковців досліджує тематику сучасної методики викладання іноземних мов у ЗВО. Деякі сучасні вітчизняні педагоги (П. Бех та ін.) розробляли на академічному рівні Концепцію викладання іноземних мов в Україні [3]. Це актуалізує проблему дослідження і сприяє детальному аналізу існуючих методик викладання іноземної мови та залучення досвіду таких фахівців, як Є.В. Базилевич, І.А. Зимня, І.В. Аргатюк, Т.Г. Бортнікова, А. Kazakbaev, D.G. Vashieva, E. Frendo, J. Boehrer, G. Murotova, G. Umrzova, O.A. Kalugina, S. Pardayeva, A. Kazakbaev чиї роботи присвячені аналізу методів викладання іноземних мов у ЗВО, які вплинули на генезис становлення майбутніх фахівців як конкурентоспроможних спеціалістів своєї галузі та забезпечення результативної якісної вищої освіти.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз праць дослідників (Б.В. Беляєв, О.О. Кузнєцова, О.О. Леонтьєв) свідчить про те, що студентська аудиторія, в процесі навчання усного та писемного мовлення, зустрічається з великими проблемами, пов'язаними з розвитком мисленнєвої діяльності [2; 3; 7; 8]. Опанування різних типів мовлення вимагає вивчення граматики та поповнення відповідного лексичного запасу, тобто того мовного інвентарю, який переросте у активний словниковий запас і буде використовуватись студентом при відповідній мовній ситуації. Але, навіть якщо студент завчить граматичні правила та відповідний запас лексики, це ще зовсім не значить, що він володіє необхідними

компетенціями, про які говорилось вище. Для того, щоб вільно висловлювати свої думки і уникати англомовного суржику, необхідно навчитись мислити іноземною мовою, уникати клішованого, дослівного перекладу, пам'ятати, що англійська мова інколи може одним словом перекласти абзац українського тексту, а інколи – навпаки. Доцільно використовувати сучасну іноземну мову, так би мовити «бути в тренді».

Мета статті полягає у виокремленні актуальних методів викладання іноземної (англійської) мови у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація – напрям розвитку світового простору, за якого зростає вплив зовнішніх факторів (економічних, політичних, соціальних, культурних) на усіх учасників цього процесу; формування єдиного світового простору без національних бар'єрів з метою створення (навмисного або ненавмисного) однакових умов для всіх націй, суспільств та взаємодії між ними. Цей процес визначає якісні зміни кожного суб'єкта у світовому просторі, підвищення ефективності взаємодії між окремими людьми та суспільствами в цілому [5]. Вплив процесів глобалізації на стан освіти в Україні вимагає переосмислення змісту навчання іноземних мов та методики їх викладання відповідно до вимог сучасності та Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти [9]. У контексті підготовки майбутніх спеціалістів ця проблема набуває особливої актуальності, оскільки саме фахівці повинні впроваджувати нові стандарти, положення та підходи до навчання іноземних мов, які сприятимуть модернізації іншомовної та міжкультурної освіти в закладах вищої освіти.

На міжнародному освітньому просторі престижні журнали приймають та друкують наукові праці англійською мовою, а отже це вимагає від студентів володіння мовою на відповідному рівні. В епоху глобалізації все більше здобувачів освіти починають вивчати іноземну мову, навички якої необхідні їм для поглиблення знань. Роль іноземної мови як засобу міжнародного спілкування для фахівців з вищою освітою вагома, оскільки глибокі знання іноземної мови сприятимуть успіху в їх професійній діяльності. Здатність спілкуватися з діловими партнерами за кордоном, домовлятися самостійно, не вдаючись до послуг перекладача, висувається на перший план при вивченні іноземної мови. У зв'язку з цим викладання іноземної мови передбачає формування комунікативної компетентності – здатності спілкуватися іноземною мовою, необхідною для міжкультурної комунікації. Отже, одним з основних завдань викладача ЗВО є формування у студентів комунікативних навичок, таких як розуміння і створення виразів іноземною мовою відповідно до конкретної ситуації спілкування, мовленнєвого завдання і комунікативного наміру [15].

Основні принципи сучасної мовної освіти представлені в змісті навчання, методах і засобах навчання. У 1963 році прикладний лінгвіст Едвард Ентоні виділив рівні організації та концептуалізації навчання (рис. 1).

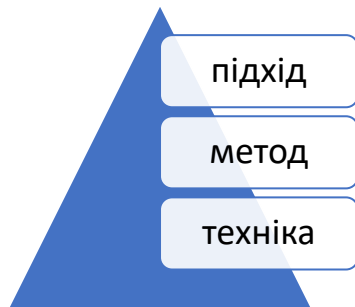

Рис. 1 «Рівні організації навчання»

Принцип ієрархічних зв'язків полягає в тому, що підхід визначає метод, який узгоджується з технікою:

- підхід – це набір взаємопов'язаних припущень, які відносяться до сфери викладання іноземної мови та навчання. Такий підхід є аксіоматичний, адже він описує характер предмета, який буде викладатися.

- метод – це загальний план упорядкованого викладу мовного матеріалу, жодна частина якого не суперечить обраному підходу і всі вони засновані на ньому. В рамках одного підходу може бути багато методів.

- техніка є імплементаційною – це те, що відбувається в аудиторії. Це особливий трюк, стратегія або пристосування, яке використовується задля досягнення безпосередньої мети.

Техніки повинні бути узгоджені з методом, а значить, і гармоніювати з підходом [14, с. 15].

Згідно з моделлю Ентоні, підхід – це рівень, на якому конкретизуються припущення і переконання про мову і її вивчення; метод – це рівень, на якому теорія застосовується на практиці і на якому робиться вибір щодо конкретних навичок, яким потрібно оволодіти, змісту, якому потрібно навчати, і порядку, в якому буде представлено зміст; техніка – це рівень, на якому описуються аудиторні процедури. Отже Е. Ентоні представив модель, яка до сих пір слугує алгоритмом вибору підходу до навчання.

Категорії методики навчання іноземним мовам в епоху глобалізації трансформуються, як і вся система освіти. Сучасна методична наука є комплексною наукою, яка розгалужується на лінгводидактику та методику навчання іноземним мовам. Лінгводидактика – методологічний аспект теорії навчання іноземної мови, який вивчає і формує загальні закономірності способів засвоєння іншомовних компетенцій. У свою чергу, методика навчання – розділ науки,

який розглядає загальні положення процесу передачі іншомовних навичок, знань та умінь. Об'єкт методики – власне процес навчання іноземної мови в конкретних умовах навчання.

Вивчення іноземної мови – клопіткий і довготривалий процес, який вимагає особливого підходу з найпростішими методами, який би відповідав очікуванням студентів. Один із аспектів успішного вивчення мови є мотивація. Внутрішня мотивація в даному випадку є важливішою ніж зовнішня, адже вона не залежить від зовнішніх чинників, а отже і не буде вразливою на відміну від зовнішньої мотивації, яка напряду продиктована впливом зовнішніх факторів, а отже і може змінюватися або ж зовсім зникнути.

Мовознавці поділяють процес вивчення іноземної мови на чотири аспекти: читання – це здатність читати іноземною мовою; слухання – це розуміння тексту іноземною мовою; письмо – це здатність писати іноземною мовою; говоріння – це здатність говорити іноземною мовою.

Такий поділ на аспекти використовується у ЗВО під час вивчення іноземної мови. Для досягнення чотирьох мовленнєвих компетенцій важливо опанувати три рубрики: граматику, словниковий запас (лексику) і вимову (фонетику).

Процеси глобалізації, які відбувалися і тривають досі, мають безпосередній вплив на розвиток методики викладання іноземної мови, про що свідчить їхнє розмаїття (рис. 2). Кожен метод має властиві йому позитивні і негативні сторони і за певних умов має свою об'єктивну цінність. Однак у всі часи, методи, використовувані в різних навчальних закладах, знаходилися в безпосередній залежності від соціального замовлення суспільства, яке впливало на мету і зміст навчання іноземних мов. Отже, розглянемо наведені методики детальніше.

Метою навчання в рамках **граматико-перекладного методу** є навчання читанню і перекладу текстів, переважно художніх, на рідну мову. У цьому вбачається загальноосвітня мета вивчення іноземної мови, а саме: розвиток логічного мислення студентів за допомогою граматичних вправ. Перекладні методи, діляться на граматико-перекладні і лексико (текстуально)-перекладні в залежності від того, який мовний аспект – граматики або лексики – знаходиться в центрі уваги при вивченні іноземної мови шляхом перекладу текстів на рідну мову. У названих перекладних методах чітко виступає як основне навчання, так і основний засіб навчання: в граматико-перекладному методі – вивчення граматики і дослівний переклад, в текстуально-лексико-перекладному – вивчення мови на зв'язкових, в основному оригінальних текстах шляхом перекладу їх на рідну мову.

Цей метод є малопродуктивним для розвитку комунікативної компетенції студентів.

Аудіолінгвальний метод реалізується через заучування граматичних та фразеологічних структур мови шляхом їх частого повторення, це спрощує запам'ятовування, але зловживати даним методом не варто, адже він дієвий лише на початку вивчення мови. Цей метод унеможливує спонтанне спілкування, адже користуватися завченими фразами та зворотами в життєвих ситуаціях практично неможливо.

Суть **аудіовізуального методу** полягає в тому, що студент сприймає новий лексичний матеріал, впродовж якогось часу, виключно на слух, значення якого, згодом, розкривається за допомогою невербальної наочності – малюнків, діапозитивів, діафільмів, кінофільмів тощо. Процеси глобалізації зробили студентські аудиторії багатонаціональними, а отже ускладнили процес вибору актуальної дієвої методики навчання. Даний метод дозволяє практично уникнути використання рідної мови студента, особливо коли це багатонаціональна аудиторія і слово має декілька значень, адже за допомогою візуалізації зникає потреба у перекладі тих слів та структур, які можна показати.

З однієї сторони недолік цього методу полягає у виключенні використання рідної мови, а з іншої – це дозволяє викладати англійську мову, більшому колу студентів, особливо, коли вони представляють різні національності. Також цей метод не дозволяє розкрити значення абстрактних явищ, фразеологізмів та ідіоматичних виразів.

Одним із комплексних методів викладання іноземної мови є **мовно-соціокультурний метод**,

який включає два аспекти взаємодії – лінгвістичний та міжкультурний. Цей метод розглядає та вивчає мову через призму її культури, історію народу, умов його життя, традиції, побут, повсякденну поведінку, творчість, географію, клімат тощо. Мовносоціокультурний метод передбачає акцент у навчальних програмах не стільки на правильності вимови та граматики, скільки на її змістовності та комунікативності.

Цей метод дозволяє подолати мовний бар'єр, формує у студента розуміння співрозмовника та сприйняття іноземного контексту на інтуїтивному рівні. Проте слабкою стороною методу є те, що він не забезпечує високий рівень лексико-граматичної компетенції [1].

Репродуктивний метод використовується для швидкого та точного запам'ятовування навчального матеріалу та виявлення типових прогалин у навчанні студентів. Цей метод ефективно працює в аудиторії, яка має високий потенціал до навчання. Репродуктивний характер взаємодії передбачає, що навчальний матеріал представлений викладачем чи будь-яким іншим джерелом засвоюється студентом і активно використовується навіть під час поточного заняття. Такий практиці проведення занять характерне евристичне розміщення студентів, постійна ротація складу малих чи великих робочих груп та дослідницькі види завдань, таким чином студенти опрацьовують матеріал, який вивчається під час опису нової теми. Викладач ставить запитання та намагається знайти відповіді у студентської аудиторії, застосовуючи фронтальне опитування.

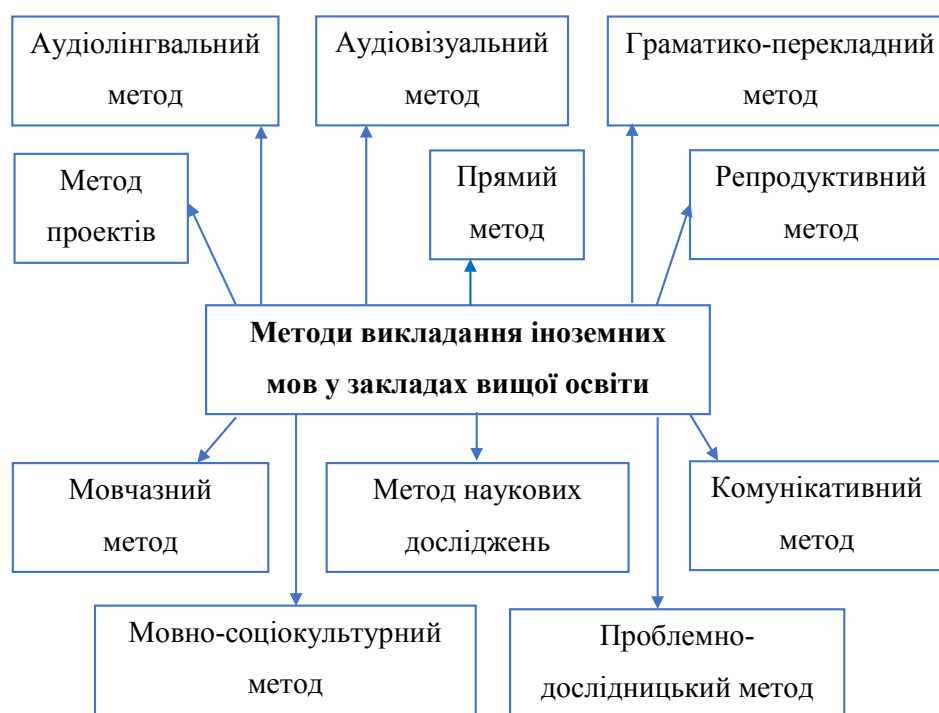

Рис. 2. Актуальні методи викладання іноземних мов у закладах вищої освіти

З однієї сторони репродуктивний метод допомагає визначити рівень знань студентів і ефективно опрацювати об'ємний мовний матеріал, а з іншої – він не підходить для студентів з низькою мотивацією до навчання та низьким рівнем знань.

Метод наукових досліджень – це актуальний творчий метод викладання іноземної мови, який вимагає певної підготовки як зі сторони викладача, так і зі сторони студентів. Студенти проводять заплановані викладачем дослідження та роблять власні висновки, таким чином відбувається процес наукового пізнання, виявлення або отримання нових знань та гіпотез. Метод наукових досліджень дозволяє студентам розкритися, мислити нестандартно та креативно, але він ледь підходить для опанування складних граматичних тем.

Проблемно-дослідницький метод пропонує вивчення нового матеріалу, як деякої невирішеної проблеми, це метод активного проблемно-ситуативного аналізу, який передбачає створення викладачем разом зі студентами проблемних ситуацій, спонукає їх до самостійної практичної роботи та заснований на навчанні шляхом вирішення конкретних проблемних ситуацій [4].

Особливість методу полягає у його груповій характеристиці; з самого початку навчання студенти звикають працювати в команді та розвивають корисні навички співпраці з колегами, що, безсумнівно, відповідає вимогам спільної діяльності в умовах складних професійних завдань. Спеціальна технологія роботи з проблемними ситуаціями в навчальному процесі полягає в тому, що студенти аналізують ситуацію самостійно, намагаючись з отриманої інформації здобути спільне її вирішення. Навчання пошуку і формування проблеми є принциповим. Під час навчання активізуються такі види діяльності студентів: репродуктивну, коли діяльність відбувається за певною схемою; евристичну, коли студенти мають самостійно знайти конкретну схему дій після ознайомлення з загальними принципами вирішення ситуації; дослідницьку, коли студенти самостійно ставлять собі мету і завдання, які потрібно розв'язати.

В 50-х рр. минулого століття професор Пол Лоуренс висловився про навчання через постановку проблемної ситуації: «Гарна проблемна ситуація – це транспорт, що ввозить в аудиторію уламок реального життя, аби дати студентам і викладачеві можливість його обробити» [10]. Останнім часом особлива увага приділяється застосуванню проблемно-дослідницького методу. В цього методу може бути лише один суб'єктивний недолік – під час роботи в групі, слабкі студенти можуть не працювати зовсім або користуватися інтелектуальними напрацюваннями всієї групи, в такому випадку важко оцінити поступальний розвиток окремого студента.

Значна кількість ЗВО використовує **метод про-**

ектів, як один із сучасних продуктивних творчих підходів, який успішно реалізовує основні цілі викладання іноземної мови. Проектний метод навчання – це сукупність таких способів навчання, при яких студенти за допомогою колективної або індивідуальної діяльності використовуючи відбір, розподіл та систематизацію матеріалу з певної теми, складають проект. Метод проектів є педагогічною технологією, описує комплекс дій студента і методи (техніки) організації педагогом цих дій. Він був розроблений американським філософом і педагогом Дж. Дьюї та його учнем В.Х. Кілпатріком відповідь на мінливі соціально-економічні умови життя і протягом короткого часу перетворився на найбільш поширений вид інтелектуальної діяльності [13].

Метод проектів успішно реалізується за допомогою різних засобів навчання, в тому числі і з використанням нових інформаційних технологій. На базі програми Intel® «Навчання для майбутнього», однієї з найбільш масштабних міжнародних освітніх програм корпорації Intel, пройшли навчання понад 170 000 вчителів та студентів (станом на 1 серпня 2010р.) [6, с. 9]. Незалежна експертиза результатів впровадження програми «Intel® навчання для майбутнього» виявила наочний зсув у свідомості працівників і плануванні ними своєї професійної діяльності, серед яких: частіше почали застосовуватися проектні методики; викладачі різних предметів почали спільно співпрацювати, реалізуються міжпредметні зв'язки. Учасники програми опановують комплекс інноваційних технологій навчання: особистісно-орієнтоване, модульний підхід до організації навчання, конструктивізм, проектний метод, проблемне навчання, робота в команді та індивідуальне навчання.

Технології методу проектів ефективно використовуються на вищому рівні освіти, вони дозволяють органічно інтегрувати знання студентів з різних областей при вирішенні однієї проблеми, дозволяють застосовувати отримані знання на практиці, генеруючи нові ідеї, сприяти розвитку комунікативної компетентності як однієї з головних цілей навчання англійської мови.

Основні положення **прямих методів** можна сформулювати таким чином: в основі навчання іноземних мов лежать ті ж процеси, що і при оволодінні рідною мовою; головну роль в мовній діяльності грають пам'ять і відчуття, а не мислення.

До недоліків прямих методів можна віднести безпідставність повного виключення рідної мови з процесу навчання. Як зауважив Л.В. Щерба, можна вигнати рідну мову з аудиторії, але неможливо вигнати її з голів студентів. Незважаючи на всі зусилля викладача, особливо на перших порах, студенти намагаються встановити у своїй свідомості зв'язки між словами рідної мови та іноземної. Недоліком прямих методів є повне запереч-

чення ролі граматики, або ж виключно індуктивне її засвоєння: поступове накопичення мовних фактів в процесі мовлення. Однак такий шлях вивчення граматики, характерний для засвоєння рідної мови, вимагає великих витрат часу і позбавляє студентів можливості зіставляти іншомовні форми з уже відомими формами рідної мови. Граматика ніби підпорядковується лексиці, розчиняється в ній, тому що саме лексиці відводиться головна роль в усному спілкуванні як мети навчання за прямими методами [11].

Ідеї «автономії» учнів у навчальному процесі особливого поширення набувають наприкінці ХХ ст. Автономія навчання тісно пов'язана з поворотом до орієнтованого на учня навчання, що перегукується з поняттям індивідуалізації навчання. Так, одним з основних принципів **«мовчазного» методу**, розробленого Галебом Гатего, є підпорядкованість навчання вченню. Чим визначається «мовчазна» роль викладача і одночасно велика мовна активність і самостійність студентів. У навчанні широко використовуються жести викладача, кольорові звукові і вокабулярні таблиці, кубики для демонстрації введення і засвоєння звуків, слів, структур в діях і ситуаціях. Викладач виконує роль драматурга: він пише сценарій, визначає дійових осіб, моделює їх дії, готує необхідні вербальні і невербальні опори, задає тон, створює атмосферу для комунікації і, спостерігаючи за процесом засвоєння, дає оцінку його учасникам.

Філософію мовчазного методу можна сформулювати наступним чином: навчання полегшується, якщо студент відкриває або створює, а не запам'ятовує і повторює те, що має бути вивчено; навчанню сприяють супроводжуючі (опосередковані) фізичні об'єкти; навчанню сприяє вирішення проблем, пов'язаних з досліджуванним матеріалом [14, с. 99].

Мовчазний метод має наступні труднощі впровадження: викладач має налагодити контакт з аудиторією і встановити такий зв'язок, щоб студенти розуміли, що від них очікує їхній викладач, а також були зосереджені на навчанні, в іншому випадку використання даного методу приречене.

Основі **комунікативного методу** належить спілкування, а отже, метою навчання мови повинна бути комунікативна компетенція, яка включає в себе:

- мовну компетенцію (володіння мовним матеріалом і його використання у вигляді мовних висловлювань);
- соціолінгвістичну комунікацію (здатність використовувати мовні одиниці відповідно до ситуацій спілкування);
- дискурсивну компетенцію (здатність розуміти і досягати зв'язності в сприйнятті і породженні окремих висловлювань в рамках комунікативно-значущих мовних утворень);

- «стратегічну» компетенцію (ступінь знайомства з соціально культурним контекстом функціонування мови),

- соціальну компетенцію (здатність і готовність до спілкування з іншими).

На виникнення комунікативного методу вплинула концепція мовної компетенції Н. Хомського, під якою розуміється здатність мовця породжувати граматично правильні структури.

Основні ознаки комунікативного методу:

- 1) завдання – навчити студентів говорити іноземною мовою якщо не на рівні носія мови, то хоча б на рівні, необхідному для подальшої роботи;
- 2) засоби навчання – ділові ігри, що моделюють реальні ситуації спілкування, типові для даного контингенту студентів. Оволодіння засобами спілкування (фонетичними, лексичними, граматичними), а також видами мовленнєвої діяльності (говорінням, аудіюванням, читанням і письмом) відбувається під час практичного застосування цих засобів і видів мовленнєвої діяльності в процесі спілкування;
- 3) обмежене використання рідної мови під час навчання іноземної мови. Фактично, замість перекладу лексичних одиниць з іноземної мови на рідну викладач на початкових етапах використовує наочність (малюнки, фотографії тощо), а на наступних – пояснення іншомовних слів іноземною мовою;
- 4) вивчення граматики є переважно інтуїтивним, тобто, на відміну від традиційної методики, де граматика і лексика є основним предметом навчання, навчання за комунікативним методом граматика необхідна тільки для правильної побудови речень, проте від студентів вимагається не механічне заучування граматичних правил, а інтуїтивне відчуття правильно побудованих фрагментів мовлення;
- 5) контекстне вивчення лексики, тобто не ізольовано як в традиційній методиці, а виключно в контексті під час її застосування.

Комунікативний, найпрогресивніший і найефективніший, метод навчання іноземної мови на сьогоднішній день є найпопулярнішим у світі.

Варто назвати і основні принципи навчання, які застосовуються при використанні комунікативного методу на заняттях з іноземної мови. До них відносяться:

- 1) принцип мовної спрямованості або принцип комунікативності. Він полягає в тому, що шляхом для реалізації мовної мети є практичне користування мовою в ситуаціях, які максимально наближені до ситуацій реального спілкування;

- 2) принцип індивідуалізації вимагає враховувати індивідуально-психологічні особливості студентів, адже вони впливають на успішне оволодіння іншомовної мовленнєвою діяльністю. Комунікативність включає в себе індивідуалізацію навчання мовленнєвої діяльності, під якою розуміємо врахування всіх властивостей студента як індивідуальності: його здатності, вміння здійсню-

вати мовленнєву і навчальну діяльність і головним чином його особливих якостей. Індивідуалізація є головним засобом створення мотивації і активності;

3) принципу автентичності характерне використання автентичних матеріалів, саме таких, які використовуються носіями даної мови;

4) принцип інтерактивності. За цим принципом навчання відбувається переважно в групах, оскільки в умовах групової взаємодії між студентами утворюється загальний фонд інформації про досліджуваний предмет, яким вони користуються разом. Дослідження показують, що при груповій роботі підвищується не тільки мотивація студентів, а й їх успішність. Сучасна комунікативна методика пропонує широке використання в навчальному процесі активних нестандартних методів і форм роботи, які допомагають краще свідомо засвоювати матеріал. Такими формами роботи є індивідуальна, парна, груповая та робота в команді. Найчастіше при комунікативному методі навчання іншомовного говоріння застосовують такі форми парної і групової роботи, як Внутрішні (Зовнішні) кола, мозковий штурм, читання зигзагом, обмін думками і парні інтерв'ю;

5) принцип інтенсивного використання фонових знань студентів – надзвичайно актуальний в неможливих закладах вищої освіти. Адже основне завдання, як уже згадувалося, навчити студентів працювати з текстами за їх спеціальністю, розуміти професійну термінологію. Згідно комунікативної методики студенти повинні вміти не тільки читати і перекладати тексти за професійним спрямуванням, а й розмовляти за даними темами. Необхідно розробляти завдання, які б дозволяли не тільки активізувати фонові знання сильних студентів, краще засвоювати професійну лексику і розвивати навички говоріння, а й підвищувати мотивацію і інтерес до даної теми слабких студентів;

6) принцип ситуативності або контекстуальної обумовленості означає, що мова і мовні засоби застосовуються в межах відповідного соціального контексту, тобто ситуативно. Саме контекст, ситуація дозволяють дізнатися, семантизувати і запам'ятати значення кожної нової лексичної одиниці [12]. Механічне заучування слів, словосполучень, граматичних форм, пропозицій не дозволяє запам'ятовувати їх надовго. Контекст дозволяє адекватно зрозуміти кожне слово, речення завдяки його контекстуалізації-співвіднесенню його значення зі значенням навколишніх одиниць. Ситуативність є обов'язковим елементом комунікативного методу, завдяки якому стимулюється мовленнєва діяльність студентів і розвиваються їх мовленнєві навички.

Серед суб'єктивних недоліків комунікативного методу відзначається недостатня увага граматичним аспектам засвоєння іноземної мови. Проте цей недолік легко усунути, якщо викладач якісно підбере різні види вправ.

Кожна розглянута нами методика має свою специфіку та характерні риси, але фактор викладача залишається, по-справжньому важливим, а подекуди вирішальним, адже саме він має безпосередній вплив та підхід до студентів і його вміння застосування правильної методики гарантує успішне опанування відповідної компетенції. Дослідивши сильні та слабкі сторони вищезазначених методик, можна зробити висновок, що застосування саме актуальних методів викладання іноземних мов у закладах вищої освіти сприяє формуванню комунікативної компетентності студентів та забезпеченню успішного працевлаштування після завершення навчання та професійної відповідності вітчизняному та міжнародному ринку праці.

Висновки. На основі проведеного дослідження можемо зробити висновок, що вивчення іноземної мови – це складний процес, який вимагає постійного оновлення і дослідження. В еру глобалізаційних процесів формування комунікативної компетентності студентів у рамках вивчення англійської мови набуває все більшої актуальності. Забезпечення відповідного функціонування галузі освіти розглядається, як важливий структурний елемент забезпечення ринку праці професійними фахівцями відповідних галузей. Професійна комунікативна компетентність є важливою, а подекуди і вирішальною для розвитку особистості в ХХІ столітті. Важливість формування комунікативної компетентності студентів сконцентрована на отриманні якісно нового результату в системі вищої освіти, який відповідав би стану і тенденціям світового освітнього суспільства. В результаті компетентісно-орієнтованого навчання іноземним мовам студент набуває здатності працювати з професійно значущим матеріалом іноземної мови, самостійно здобувати нові знання і розвивати особистий творчий потенціал. Отримані результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення навчальної системи шляхом застосування сучасних методів викладання іноземних мов у закладах вищої освіти для формування комунікативної компетентності студентів, що дозволить покращити поточну якість вищої освіти при формуванні майбутніх фахівців.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аргатюк І. В., Базилевич Е. В. Современные методы преподавания иностранных языков. *Мир языков: ракурс и перспективы* : сборник материалов IX Международной науч.-практ. конференции, г. Минск, 26 апреля 2018 г.: в 6 ч. Ч. 4. Минск: БГУ, 2018. С. 22-26.
2. Беляев Б.В. Новое в психологии обучения иностранным языкам. *Психологические и психолингвистические проблемы владения и овладения языком* : Сб. науч. трудов. М., 1969. С. 147-155.

3. Бех П.О. Концепція викладання іноземних мов в Україні. П.О. Бех, Л.В. Биркун. Іноземні мови. 1996. № 2. С. 3-8.
4. Вукіна Н. В. Критичне мислення: як цього навчити : Науково-методичний посібник. Н. В. Вукіна, Н. Л. Дементієвська, І. М. Суїзенко. Хаків, 2007. 190 с.
5. Делягин М.Г., Братимов О.В. Практика глобализации: игры и правила новой эпохи. М. : АСТ, 2005. 344 с.
6. Кендау Д., Догерті Дж., Йост Дж., Куні П. Intel® Навчання для майбутнього. К. : Видавнича група BHV, 2004. 416 с.
7. Кузнєцова О.О. Психологічні особливості розвитку іноземного мовлення студентів у немовних вузах : автореф. дис. ... канд. психол. наук. К., 1998. 160 с.
8. Леонтьев А.А. Мышление на иностранном языке как психологическая и методическая проблема. *Иностранные языки в школе*. 1972. № 1. С. 24–30
9. Ніколаєва С. Ю. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Наук. ред. українського видання С. Ю. Ніколаєва. Київ. 2003. 273 с.
10. Скрипник М. Інтерактивне навчання: основні поняття. Скрипник М. Ігри дорослих. Інтерактивні методи навчання Скрипник М. ; [упоряд. Л. Галіцина]. К. : Ред. загальнопед. газ., 2005. 128 с. С. 30-44.
11. Короткий огляд методів навчання іноземних мов URL: https://www.zinref.ru/000_uchebniki/02800_logika/011_lekcii_raznie_36/514.htm
12. Кравчина Т.В. Сутність комунікативного методу навчання іноземним мовам. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sutnist-komunikativnogo-metodu-navchannya-inozemnim-movam>
13. Телемуха С.Б. Метод проектів як новітня методика реалізації навчального процесу. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/metod-proektiv-yak-novitnya-metodika-realizatsiyi-navchalnogo-protsesu>
14. Richards J. C., Rodgers T. S.. Approaches and Methods In Language Teaching. A description and analysis. 2019. 171 p.
15. Shayner H., Kushka B. Modern Methods of Teaching Foreign Language in Higher Educational Institutions URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/40_2021/part_3/45.pdf